

jiste, navada enoličnega življenja, zlasti zavoljo prevelike daljave od družih narodov itd. Pomislimo le živež, obleko in stanovanjska tistih divjakov, kateri se še zdaj v mnogih neobdelanih deželah nahajajo. Kako sirovo je vse pri njih! Pomislimo pa mnoge reči, ktere služijo Evropejcem za živež, obleko, prebivanje, razveseljevanje itd. Kako mnogo-verstne, kako ugodne, kako lepe so té! Se vé, da živimo mi Evropejci tudi v kaj umetno osnovanih državah, zamorci in Hotentoti pa v svobodni divjosti. Pa vendar so bili časi, da so bili narodi, kateri stojé zdaj na najvišji stopnji izobraženja, unim divjakom v neumnosti in nevednosti podobni. Sej so ti izobraženi narodi še pred 200 leti v copernice verovali in, Bogu bodi potoženo! marsikje še danes verujejo. Sej pred 450 leti še bukev niso iméli. Sej pred 1000 leti še ni bilo povsod mest in vasí, kakor jih je zdaj!

VI.

Da je bilo pa že v starodavnih časih narodov, kateri so uméli pridelke matere zemlje izverstno rabiti in požlahnovati, kateri so iméli sploh že mnogo znanost, to se mora pač zlasti kakovosti njihne dežele pripisovati. Tako je v Indii zemlja sila rodovitna in bogata obrodov vsake verste, kakor n. pr. kožuhovine, bombaževine, rastlin za barve, dišav, žlanih in nežlanih rudnín, žlanih kamničev, biserov itd. Tako je zidarstvo v Indii že zgodej visoko stopnjo dospélo. Že v starodavnosti so imeli tú krasnih umetnijskih izdelkov, dragocenih olepsij itd.

Enako so se stari Egipčani z veličanskimi zidarijami obnašali, kakor tudi v zemljomerstvu, zvezdoznanstvu in zdravilstvu. Z iznajdbami in obertnijami so še posebno Fenicijski sloveli, in med družimi se pripisuje njim iznajdba stekla in barvanja. Umeli so tudi tkati, lepoticje in lišparije, zlatenine, srebernine in blago iz kositarja, slonokosti, goravca (Bernstein) itd. izdelovati. Tudi izverstni mornarji so bili. Tudi Babilončanje so bili umni tkavci. Izdelovali so dragoceno svilinino, vsaktere lepoticje in lišparije, pečatne perstane, lepo dišeče vode in mazila. Kaldejci so bili izurjeni zvezdogledi, malarji itd. (Dal. sl.)

Odperto pismo

o zadevah lepoznanškega časnika.

Mnogokrat ljube „Novice“ preblago željo naznanujejo, da bi se kde beletrističen (lepoznanšk) list rodil, pa vse ostane tiho in brez vspeha, ravno ko da bi se bob v steno metal! Vredništvo „Novic“, gosp. Matija Majar in gosp. Žavčanin so vže govorili o tej reči in še več drugih slavnih mož je to željo razodelo. Govori in piše se, se vé da lahko o tem, pa poprijeti se te reči si le nikdo ne upa! Tudi smo vže v „Slov. Prij.“ odperto pisemce gosp. dr. Razlaga čitali nekaj jednakega našim željam, al tudi na ono se nihče ni oglasil. Že samo na tihem se zdihuje in beseduje od beletrističnika, pa blaga želja se vendar ne spremeni v djanje. Tú veljá začeti, in, kakor je Bog v nebesih, bode početje dobro šlo od rok. „Nisam Bog ni prerok — ma če to tako biti!“ Naše drage „Novice“ ne morejo vsega tiskati, kajti njih namen in pravilo ni samo za slovstvo.

Rekel bode morebiti kdo, kaj to berbram, to je vže tako znano; al namen teh verstic je le, še jedenkrat to važno reč sprožiti. Veste kaj! Ali bi se ne dala rajna „Bčela“ iz temnega groba v nekoliko drugej obliki zopet obuditi in oživiti? Jeli bi se ne podstopil sopet častiti gosp. Anton Janežič vredništva? Založnika (morebiti g. Leona v Celovcu) bode vže mili Bog dal, za pisatelje pa skrbeti ni treba. Od začetka bode se vé da težko delo, ker vsak začetek je težak, in pomanjkovalo bode morebiti dnarja, — pa s časom, kaj veljá, da bode? Oh, ko bi se pač kaka blaga duša našla in vsaj nekaj za ta namen darovala! Beletrističnik naj bi od kraja samo dvakrat na mesec izhajal, vselej na celej poli in naj bi se mu pridevala „literarna do-

klada, koja bi donášala oznanila in pretrese novih slovenskih knjig in druge mične literarne drobtine. Pozneje pa bi list znal vsak teden izhajati. Naj bi se pa tudi nekaj sestavkov v cirilici po nasvetu gosp. M. Majara tiskalo. Prav izverstnemu pisatelju naj bi se platilo vsaj nekaj za polo dobre robe. Tako bi tudi mični in izverstni zabavni spisi se rodili! Naj pa bi tudi pervincom bilo pripušeno se vaditi in poskušati. Cena lista naj bi na leto ne hodila čez 3 fl. sr. Če vže častiti gosp. Janežič ne more za veslo poprijeti, naj bi se vsaj kdo drug tega lotil; saj jih imamo, hvala Bogu, precej za to pripravnih mož! Le začnite, bode se vže dalo!

To so moje nježne misli; ako kdo boljše ima, naj jih pa oznani. Prosim gosp. Janežiča, naj po „Novicah“ svoje mnenje razodenejo. Menda bodo večidel mojih misel. Bog daj, da bi tudi ta moj glas ne bil le „vanum desiderium“ in da bi o novem letu se vže veselili „Bčelnega vstajenja“.

V Velenjskem gradu mesca avgusta 1857.

Vijanski Janko.

Potni listi.

III.

Preljubi moj!

Iz solčavskih planin.

Glej me med visokimi planinami — v slovenski Švajci. Ko stopim v to prijetno dolino, mi pridejo Jean Paulove besede na misel: „In diesen Gegenden ist alles still, wie in erhabenen Menschen“. Potoval sem skoz prijetno savinsko dolino in sicer skoz vesí: Levec, Pletrovšče v Žavec.

V Pletrovščah je prekrasna cerkev D. M. lepo okinčana in ima narimenitniše orgle na Slovenskem. Pridi enkrat sem v to cerkvo in nadahnila Te bode goreča pobožnost; pozabil bodeš muke in težave sveta.

V Žavci najdeš, kar bi si ne bil mislil, že dosti „comforta“. Žavčani imajo kavarnico, biljard, igrajo celó v časih nemšk teater, čeravno so čisti Slovenci. Tako pohlevna slovenščina še zmira ne smé pri oni mizi jesti, pri kateri košata nemščina. Vendar tudi v Žavci ima slovenščina svoje verle prijatelje.

Ti veš, ljubček moj, da „tourist“ poveršno piše, in se ne spuša v globoke pretresovanja učenih reči, ali vendar, ker je starinoslovje moja nesrečna „pasion“, naj ti priobčim, da sem na severni strani farne žavske cerkve vidil kamnato žensko podobo prav koštravo in kerkasto.

Iz Žavca se pride k sv. Petru. Tú sem Ti našel Tebi dobro znanega sošolca, kateri je po doveršenih juridiških študijah domú šel, in sadaj sluje daleč okrog za narizverstnejšega — kuharja. „De gustibus non est disputandum“ — al veruj mi, v nobenem hotelu parížkem ne bodeš tako dobro obedoval, kakor pri „Saulu“ šenpeterskem.

V Mozirji sem našel verlega prijatelja najnega sošolca farmeštra Ignacija Orožena, spisatelja celjske kronike, in v njegovi družbi in v družbi njegovih bratov sem se podal v Solčavo.

Prekrasna je gornjosavinska dolina. Na prijetnem griču stoji lepi frančiškanski samostan Nazaret. Na desni strani Rečica, v kateri je dosti let živel znani slovenski pevec farm. Lipold. Njegov vnuk v Mozirji ima debel rokopis Lipoldovih pesem. Prebral sem nekoliko listov, in veruj mi, marsiktera bi zaslužila pogledati beli svet. Naj Lipoldovim pesmam služijo „Novice“ in „Drobtinice“ za oglasnice! Veje v teh pesmah zdrav duh in večidel imajo značaj, da ga prav poznamljam z nemško besedo „naturwüchsig“. Nekterim ne manjka tudi estetične vrednosti.

Ker so moje noge preslabe za visoke planine bile, se nisem podal na oestro Desko in stermoglado Ojstrico, ampak sem pustil to veselje svojim spremljevalcem.

Do Lubna smo se peljali. Lubno stoji med samimi lubi (bregi); odtod ime; je lep pa tudi drag terg. Plačati sem mogel za eno posterv toliko, kolikor v Beču v Mača-

kerhofu — 20 kr. srebra. Oj Lubničani! to je prenagel — Fortschritt. Vi, kateri v Lubnici posterve lovite, kakor mi drugi pesek kraj naših potokov — si dajate za posterv 20 kr. plačati! — o ti nadloga ti! Toliko falejše so bile v Lučah. Luče prijetna ves z lepo farno cerkvo stoji na luki (wässriger Wiesengrund), odtod njeno ime. Daleko poznana gostoljubnost lučkega g. farneštra je storila, da smo na Lubno celó pozabili.

V Lučah sem prenočil. Moji tovarši pa so šli na planino h kmetu Planinšek, in sadaj naj sledi, kaj so mi oni od svoje gorske poti povedali.

Kdor hoče na Ojstrico, mora v Lučah si vzeti voditelja. Lovca Krašovec je izveden in zvest voditelj.

Pri Planinšku lahko se prenočuje. Ta prostodušni planinski kmet dobro oskerbi svoje goste, in ima dve snažni postelji za gorske potnike.

Drugi dan zgodaj se gré daleč naprej na goro Desko, s ktere se pride k jasnemu jezerčku, najmanje sto stopinj dolgemu in 50 stopinj širokemu.

Res čudna reč na tako visoki planini najti jezerce! Od ondod se gré na Korošco — prijetno goro in iz te se gré na veličansko Ojstrico. Ojstrica je 8000 šoljev visoka ojstra gora, ktera ima samo na narvišjem hribu do naj večega 6 sežnjev planjave. Vidi se z verhunca bela Ljubljana, veličanski Veliki zvon (Veliki Glockner), vendar ne plača izgled iz te gore težavnega truda in mnogih nevarštin. Najni prijatelj farm. Orožen je ravno o pol dne stal na najvišjem verhuncu. Imenitno je cvetličje (flora) teh planin. Prinesel je prijatelj O. seboj lepo dišeče mahe (Moose) in cvetlice, za ktere vse je voditelj Krašovec vedel slovenske izraze. Še le zvečer ob šestih so prišli naši potniki v Solčavo.

Jaz sem drugi dan šel peš skoz nevarno „Iglo“ v Solčavo.

Pet stopinj od „Igle“ sem srečal dva gradčka profesorja: dr. Weinholda in Ilwofa. Weinholda poznaš iz njegovih bukev: „Nordisches Frauenleben“ in drugih starinoslovskih člankov v raznih časopisih. Je to mlad človek prav prijaznega obličja, rojen Nemec iz Šlezkega. Ilwof je Gradčan, in kakor ti je znano — moj nasprotnik „in rebus literariis“ — vendar sva se prijazno pozdravila po starem načelu: „Amici personae, etiamsi inimici causae.“ Žal mi je bilo, da nismo mogli dalje vkupej ostati.

Kakošna je „Iгла“ in pot skoz njo — najprej skozi dve visoko moleči pečini nad globokim brezdnom, v katerem Savina teče, — si že bral v Seidelnovih in Weidmanovih potopisnih knjigah. Ad vocem Weidmann. Ta znani „tourist“, pensioniran „Hofchauspieler“ je prebivavcem tukajšnjim hudo krivico storil, pisavši o njih, da so to: „räuberisches Volk.“ Nisem ti našel prijazniših in krotkejših ljudi, kakor so prebivavci teh planin.

Že od daleč vsakega nagovorijo, in mu povedajo, kje naj gré, ali odkod da je, in ne samo na čednem obličju, temoč tudi po mehkeem jeziku lahko spoznaš krotko dušo njihovo.

V Solčavi je farna cerkev, in za farneštra služijo tukaj za svoje gostoljubnosti voljo daleč po svetu znani gosp. Jane, rojen Studenčan iz Dolenskega.

Ne najdem besed, s katerimi bi popisal njihovo ljubeznjivost, vsaki list spomenara pohvaljuje z vso pravico njihovo prijazno obnašanje v latinskem, greškem, nemškem, angležkem, francozkem, talijanskem in slovenskem jeziku.

Spomenar za obiskovavce je osnoval nekdanji celjski gimnaz. prefekt H. Dorfmann in ga odperl z gerškimi in nemškimi distikami. Našel sem tudi slovenske verstice in sicer prvi, kateri je v ta spomenar slovenske verstice napisal, so naš preslavni rojak Anton Martin Slomšek, kateri so, ko špiritual celovškega semenišča prvokrat obiskali to tesno divjo-romantiško dolino.

Naj še Ti povem nekoliko imen gor solčavskih. Narimenitniše so: Škarje, Deska, Ojstrica, Ded, Baba,

Rimka ali Rinka, Divica, Aušava. Po Aušavi se je nekoliko dni prej medved skital in oves poceptal. Jaz nisem ga vidil, kakor tudi ne belk (belka Schneehuhn), ktere v teh planinah se nahajajo.

Ne daleč od Luč sem vidil precej globoko špiljo (Grotte) ali „parno“ kakor ljudi tukaj takšno votlino imenujejo. V logarovem dolu izvira Savina tako močna, da ne daleč proč že žene mliu. V tem dolu je tudi kisla voda ali solatina, zato nemško ime „Sulzbach“. Po slovenskem bi mogli pisati Solča ali Solčava, ker kisli vodi pravimo Solatina. Ljudstvo imenuje po nemškem kraji ta kraj: Žouca, Žoucuh, Žoucuhške planine.

Od težavnega pota truden nemorem Ti več kaj pisati. Bodi s tim zadovoljen. Drugikrat več. Z Bogom.

Vés Tvoj

Vitomar.

Ozir po Krajskem.

Jeršičeva prepada na Gojzdu.

Naj učenim natoroznancom in radovednim, o šolskih praznikih potujočim dijakom, kateri želé svojo domovino o njenih posebnostih bolje poznati, naznanim važno in redko natorno prikazen, ki jo na Gojzdu nad Kamnikom, čert ure od podfarne cerkve, utegnejo viditi in opazovati.

Je namreč okroglo brezdu, po svojem posestniku sploh „Jeršičeva prepada“ imenovano, ki ima blizo 2 čevlja v premerniku (Durchmesser). Kamen, notri zagnani, se sliši 12—15 sekund z ene skale na drugo padati in naposled v vodo šterbonkniti; letos sem ga pa, menda zavoljo suše, samo dvakrat v vodo pasti čul.

Privezali so enkrat k neki 90 sežnjev dolgi vervi svinčeno kroglo in vso notri spustili. Ko jo ven potegnejo, vidijo, da je je 30 sežnjev mokre, 60 pa suhe; toda krogla še ni bila na dnu.

Govori se, da je enkrat par uklenjenih volov notri padlo, in čez leto in dan so eno uro pod Gojzdom, v Tesnicah, na cesti, ki v Tuhinjsko dolino pelje, dobili pri ondotnem majhnem iztoku parklje enega vola; toraj terdijo tukajšni prebivavci, da bi utegnil v Tesnicah iztok te prepadi biti, kar pa je, po okolici soditi, malo verjetno.

Bil je enkrat neki knap iz Idrije na Gojzdu in spustili so ga po vervi v prepada. Sabo je vzel luč in zvonček. Ko nekaj čez 30 sežnjev globoko pride, mu luč ugasne; on pozvončká in berž ga potegnejo gori. Vidil je skalo na skali in strašne, za lučaj dolge in široke stranske prostore in černe podobe, ktere so se kakor une bele v Postojnski jami pod zemljo nakapale. Veliko prostora je še, ki ga letá knap ogledal ni. Kaj je še le nižje od 30 sežnjev? Kjer pa se knap bil ni, ni znano; sporočila pa imamo le od tega.

Naj bi pač blagi rodoljubi take in enake znamenitosti naše domovine opazovali in jih po „Novicah“ naznanaovali, da bi radovedni dijaki, ki o šolskih praznikih želé se po domovini kaj ogledati, imeli veliko lepega in znamenitega že ustreno ali pismeno povedati po „Novicah“ ali v od več strani željno pričakovanem lepoznanškem (beletističnem) listu!

Bl. Sušnik,

učenec ljublj. nadgimnazije.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Reke. Tudi tukaj smo, hvala Bogu, srečno dokončali šolsko leto. — Sklep letošnjega šolskega leta je bil res zlo slovesen. Po dokončani službi božji v akademski cerkvi sv. Vida smo šli učenci in učeniki v veliko praznično ozalšano sobo mestne šole za godbo in petje. Pavke in trombe so naznanile prihod verhovnega župana prečast. gosp. grofa Hohenwarth-a. Ko sta se grof in mestni gosp. prošt Cimiotti vsedla, je stopil neki učenec sedmošolec na uzvišeno mesto in je prav gladko latinsko govoril. Mično je